

ВІДГУК

офіційного опонента доктора юридичних наук, професора Воліка Вячеслав Вікторович, на дисертацію Куряви Вікторії В'ячеславівни «Адміністративно-правові концептуальні засади створення та діяльності Вищого суду з питань інтелектуальної власності в Україні», яка подана на захист до разової спеціалізованої вченої ради ДФ 55.051.033, на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дослідження

Загально світові тенденції до зростання ролі інтелектуальної власності у сучасній економіці, посилення заходів охорони та захисту об'єктів інтелектуальної власності, їх розвиток, поява нових об'єктів, актуалізує питання судового захисту прав інтелектуальної власності в Україні в контексті утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності, який не знайшов свого практичного відображення в судовій системі України через сукупність правових колізій, прогалин та недоліків його правового статусу.

Україна стає все активнішим членом міжнародної та європейської спільноти, однак, за щорічними статистичними даними міжнародних неінституційних організацій залишається лідируючим порушником прав інтелектуальної власності. Такі негативні показники створюють негативний імідж України і є відображенням невиконання нашою державою міжнародних умов і договорів. Такий стан речей ще більше посилює увагу вітчизняної науки до проблем судового захисту прав інтелектуальної власності, до новоствореного Вищого суду з питань інтелектуальної власності, його правового статусу та перспектив його практичного впровадження в судову систему України.

В рамках започаткованої реформи в нашій державі особливо привертає увагу утворення та діяльність Комісії з питань правової реформи, що діє відповідно до Положення, затвердженого Указом Президента України 7 серпня 2019 року № 584/2019, головною метою діяльності якої є сприяння подальшому розвитку правової системи України на основі конституційних принципів верховенства права, пріоритетності прав і свобод людини і

громадянина з урахуванням міжнародних зобов'язань України. Комплексний характер правової реформи в поєднанні із судовою, в якій своє відображення знайшов інститут судового захисту інтелектуальної власності свідчить про високий прогресивний розвиток України в питаннях забезпечення судового захисту прав інтелектуальної власності та забезпечення виконання Україною своїх міжнародних зобов'язань.

Дослідження адміністративно-правових засад утворення та діяльності Вищого суду з питань інтелектуальної власності становить велику теоретичну та практичну значущість для науки адміністративного права та для практичної діяльності судових та правоохоронних органів, а також для суб'єктів, що приймають участь в утворенні та забезпеченні діяльності Вищого суду з питань інтелектуальної власності.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні, схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 01.06.2016 року №402-р, Програми діяльності Кабінету Міністрів України, затверджена Постановою Верховної Ради України від 14.04.2016 року № 1099-VIII, Стратегії сталого розвитку «Україна - 2020», схваленої Указом Президента України 12.05.2015 року № 5/2015, Рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України Про оголошення конкурсу на зайняття вакантних посад суддів Вищого суду з питань інтелектуальної власності № 98/зп-17 від 30.09.2017 р., Указів Президента України «Питання Комісії з питань правової реформи» від 07.08.2019 р. № 584/2019, «Про Стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки» від 11.06.2021 року № 231/2021.

Також варто відзначити високий **ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій**, сформульованих у дисертації, про що свідчить широкий спектр застосованих емпіричних даних та літературних джерел. Зокрема, дисертанткою опрацьовано 208 спеціальних і загальних

джерел, у яких відображено різні аспекти обраної тематики дослідження, у тому числі джерела іноземною мовою.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, встановлено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначено мету і завдання, об'єкт та предмет, методологію дослідження, розкрито наукову новизну і практичне значення результатів дисертаційного дослідження, наведено дані про їх апробацію та наукові публікації.

Розділ 1 «Адміністративно-правові концептуальні засади створення та діяльності Вищого суду з питань інтелектуальної власності» містить три підрозділи, у яких розкрито генезу інституту судового захисту прав інтелектуальної власності на теренах незалежної України, проблемні аспекти правового регулювання утворення та діяльності Вищого суду з питань інтелектуальної власності, його правовий статус, місце та роль в судовій системі України. Безперечним внеском дисертантки для теорії адміністративного права є авторське визначення поняття «адміністративно-правового статусу Вищого суду з питань інтелектуальної власності».

Розділ 2 «Організація діяльності Вищого суду з питань інтелектуальної власності: адміністративно-правові засади» містить три підрозділи, в яких висвітлено проблеми організаційно-правового, матеріального, фінансового, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення діяльності Вищого суду з питань інтелектуальної власності, а також кадрове забезпечення як основу діяльності Вищого суду з питань інтелектуальної власності.

Розділ 3 «Організаційно-інтеграційні аспекти та міжнародний досвід впровадження та діяльності Вищого суду з питань інтелектуальної власності» містить три підрозділи, у яких узагальнено міжнародні стандарти, гарантії та досвід судового захисту прав інтелектуальної власності, стратегічні напрямки удосконалення діяльності Вищого суду з питань інтелектуальної власності як однієї з важливих умов дотримання міжнародних зобов'язань та перспективи впровадження в Україні міжнародного досвіду судового захисту прав інтелектуальної власності.

Загалом аналіз змісту розділів дисертації, висновків до них та загальних висновків дозволяє стверджувати, що мета і завдання дисертаційного дослідження загалом реалізовані.

Новизна та достовірність наукових положень, висновків і рекомендації, сформульованих у дисертації підтверджуються використанням здобутків вітчизняних і зарубіжних учених, які досліджували окремі аспекти обраної дисертанткою теми дослідження, результатів правозастосовної практики, аналітичних та статистичних даних, що прямо стосуються дисертаційного дослідження.

Безумовну цінність для науки адміністративного права становить наведене дисертанткою поняття «підвідомості Вищого суду з питань інтелектуальної власності, під якою пропонується розуміти - чітко визначене Господарським процесуальним Кодексом України коло справ, справедливий, неупереджений, своєчасний розгляд яких, належить до відання Вищого суду з питань інтелектуальної власності (с. 56).

А під адміністративно-правовим статусом Вищого суду з питань інтелектуальної власності запропоновано розуміти «систему взаємопов'язаних, взаємообумовлених та взаємодоповнюючих елементів, що характеризують його з точки зору призначення, предметних і функціональних повноважень та особливостей здійснення правосуддя». Ці елементи утворюються з положень, що регулюють порядок утворення, структуру суду, порядок добору на посади, заміщення тощо, тобто організаційний аспект. Наступну групу складають положення щодо завдань, функцій, компетентності та принципів діяльності суду (с. 64).

У дисертаційному дослідженні достатньо обґрунтовано, що виокремлення в загальній судовій системі України спеціалізованого суду, в рамках принципу судової спеціалізації, є ефективним, реальним способом забезпечити ефективність правосуддя у сфері інтелектуальної власності, забезпечивши компетентність суддів, та узгодження судової практики у правовідносинах з питань інтелектуальної власності (с. 71).

Також у дисертаційному дослідженні визначено інституційне забезпечення діяльності Вищого суду з питань інтелектуальної власності як діяльність формальних інститутів держави у формі конкретних органів державної влади, які уповноважені на створення та забезпечення діяльності вказаного суду. Визначено наступну сукупність формальних інститутів, які приймають участь у створенні та забезпеченні діяльності Вищого суду з питань інтелектуальної власності: Президент України, Верховна Рада України, Верховний Суд, Вища рада правосуддя, Вища кваліфікаційна комісія суддів України, Державна судова адміністрація, Національна школа суддів України, Рада суддів України тощо (с. 171).

Важливу теоретичну цінність складає дослідження досвіду зарубіжних країн в питанні судового захисту прав інтелектуальної власності. Наприклад, деякі країни створили спеціалізовані суди, які слухають виключно справи з питань інтелектуальної власності, як найефективніший спосіб забезпечення захисту прав інтелектуальної власності, зокрема мова йде про: Корею, Малайзію, Тайланд, Туреччину, США та Великобританію. Крім того, окремі держави пішли шляхом утворення у складі судів загальної юрисдикції спеціалізованої юрисдикції з розгляду справ з питань інтелектуальної власності або суддів зі спеціальною підготовкою (Австралія, Австрія, Китай). Франція, Індія та США мають досвід функціонування апеляційних судів, що мають виключну юрисдикцію в питаннях інтелектуальної власності, але розглядають й інші спори. Світовий досвід також фіксує наявність спеціальних відділів у нижчих і вищих судах, що розглядають господарські спори (Іспанія, Швейцарія) або наявність спеціальних трибуналів, що слухають ці справи (Нова Зеландія, Сінгапур) (с. 128).

Особливої уваги заслуговують розроблені дисертанткою напрями удосконалення подальшого впровадження та діяльності Вищого суду з питань інтелектуальної власності:

- сприяння покращенню конкурентоспроможного підприємницького середовища, яке базується на результатах інтелектуальної діяльності, що сформує належні умови для переходу до інноваційної моделі економічного зростання країни;
- зростання інституційного та функціонального потенціалу Національної системи інтелектуальної власності;
- здійснення якісної організації та координації діяльності державних органів, установ та організацій, що наділені функціями та відповідальністю в сфері інтелектуальної власності, зміцнення їхніх взаємозв'язків для забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності, попередження контрафакції та піратства і боротьби з цими явищами;
- зростання рівня освіти, поінформованості та культури суспільства в сфері інтелектуальної власності, що призведе до зменшення використання піратських і контрафактних товарів, випадків недобросовісної конкуренції;
- підвищення рівня підготовки та кваліфікації фахівців державної системи правової охорони інтелектуальної власності, працівників судових, правоохоронних та контролюючих органів;
- стимулювання створення, правового захисту та правомірного використання об'єктів інтелектуальної власності в якості стратегічного інструменту формування умов для переходу до інноваційної моделі зростання економіки як наважливого кроку для побудови постіндустріального суспільства;
- виконання Державною службою функцій Міжнародного пошукового органу та Органу міжнародної попередньої експертизи на високому якісному рівні;
- впровадження сучасних інформаційних технологій, удосконалення інформаційного забезпечення в сфері інтелектуальної власності;

— забезпечення доступу широкому колу громадськості до інформації, пов'язаної з різними аспектами набуття, здійснення, захисту та дотримання прав інтелектуальної власності;

— удосконалення національного законодавства в сфері інтелектуальної власності у відповідності до європейських норм і стандартів для забезпечення надійного захисту прав інтелектуальної власності та зменшення обсягу правопорушень у цій сфері;

— розширення ринку та зростання капіталізації інтелектуальної власності, що відповідає рівню постіндустріального суспільства;

— зростання привабливості та престижу творчої, інтелектуальної діяльності, створення сприятливого інноваційного клімату; зростання іміджу нашої країни як правової держави, в якій здійснюється ефективний захист прав інтелектуальної власності, що буде сприяти залученню іноземних інвестицій;

— створення ефективних механізмів забезпечення інтелектуальної безпеки в країні для надійного розвитку та збереження українського інтелекту (с. 143).

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені в дисертації висновки і пропозиції можуть бути використані: *в науково-дослідницькій сфері* – для подальшого розроблення теоретичних і практичних проблем адміністративно-правових концептуальних засад створення та діяльності Вищого суду з питань інтелектуальної власності; у *правотворчості* – для подальшого вдосконалення системи адміністративно-правових норм, господарських-процесуальних норм, що передбачають умови створення та діяльності Вищого суду з питань інтелектуальної власності, його компетенцію та юрисдикцію; *в навчальному процесі* – під час викладання дисциплін адміністративно-правового циклу, підготовці підручників, навчальних посібників, коментарів адміністративного, господарсько-процесуального законодавства України; у науково-дослідницькій роботі студентів. Положення дисертації можуть бути використані у процесі підготовки підручників, навчальних посібників, під час викладання курсу

«Адміністративне право», «Судові та правоохоронні органи», «Право інтелектуальної власності» та спецкурсу «Теоретичні проблеми адміністративного права» тощо; у *практичній правозастосовній діяльності* – запропоновані рекомендації можуть бути застосовані при подальшому впровадженні започаткованої судової реформи як законодавчими органами, так і органами судової системи, зокрема в діяльності Державної судової адміністрації України, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України тощо.

Апробація дисертації. Результати дослідження апробовані належним чином у 11 авторських публікаціях, зокрема у 6 наукових статтях, з яких 3 опубліковані у наукових фахових виданнях України, 2-у наукових періодичних виданнях інших держав, 1 - у виданнях, що індексуються наукометричною базою даних Scopus та 5 тезах повідомлень на науково-практичних конференціях, семінарах, круглих столах.

Оформлення дисертації відповідає вимогам, що висуваються до такого виду робіт і наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» № 40 від 12 січня 2017 р.

Оцінка мови і стилю дисертації. Зміст дисертації свідчить про написання її українською мовою в науковому стилі.

Водночас дисертаційне дослідження Куряви Вікторії В'ячеславівни містить дискусійні моменти та недоліки, висвітлення яких сприятиме більш повній та об'єктивній характеристиці результатів, отриманих авторкою.

1. Порухення конституційного принципу територіальності, свідчить про потребу вирішення питання розміщення Вищого суду з питань інтелектуальної власності, не лише з його розташуванням у столиці нашої держави, а й хоча б у кожному обласному центрі. Оскільки взаємозв'язок територіального розміщення судів пов'язаний з основоположним принципом доступності правосуддя, є обґрунтована потреба розширити територіальне розміщення Вищого суду з питань інтелектуальної власності, що відповідно вплине на процес добору суддів, їх кількості (с. 71). Питання територіального розміщення Вищого суду з питань інтелектуальної власності з точки зору

принципу доступності правосуддя потребує також врахування кількості справ які розглядаються та доцільності територіального розміщення таких судів. Оскільки у даному випадку значення мають статистичні відомості щодо розгляду справ з питань захисту прав інтелектуальної власності.

2. Досліджуючи інституційне забезпечення діяльності Вищого суду з питань інтелектуальної власності (с. 85) дисертантка називає сукупність формальних інститутів, які його здійснюють, зокрема - Президент України, Верховна Рада України, Верховний Суд, Вища рада правосуддя, Вища кваліфікаційна комісія суддів України, Державна судова адміністрація, Національна школа суддів України, Рада суддів України, однак, не звернула увагу на такі інституції як СБУ, НАЗК, НАБУ – адже, усі кандидати на посади суддів до Вищого суду з питань інтелектуальної власності пройдуть спеціальну перевірку цими уповноваженими органами, за результатами якої ряд кандидатів може бути, знову ж таки, відсіяні.

3. Авторкою запропоновано одним із стратегічних напрямків передбачити розширення способів альтернативного (позасудового) врегулювання спорів, що є не менш важливим для спорів з питань інтелектуальної власності, зокрема, шляхом практичного впровадження інституту медіації і посередництва, розширення переліку категорій справ, які можуть вирішуватися третейськими судьями або розглядатися судами у спрощеному провадженні; запровадження ефективних процесуальних механізмів для попередження розгляду справ за відсутності спору між сторонами; вивчення доцільності введення мирових суддів; такий стан речей однозначно приведе до розвантаження судів, та більш ефективного вирішення окремих категорій спорів у сфері інтелектуальної власності (с. 53). Однак висловленій пропозиції приділено не достатньо обґрунтувань, тому можна вважати, що це питання набуває подальшого дослідження.

Водночас, не дивлячись на висловлені зауваження, які мають більше дискусійний характер, є підстави оцінити дисертацію Куряви Вікторії В'ячеславівни як самостійну, достатньо кваліфіковану наукову працю, в якій

отримано нові результати у дослідженні адміністративно-правових концептуальних засад утворення та діяльності Вищого суду з питань інтелектуальної власності. Дисертація Куряви В.В. містить раніше не представлені положення, отримані авторкою особисто. Нові науково обґрунтовані результати у сфері правової науки розв'язують важливу науково-прикладну проблему. Дисертація має відповідну наукову та практичну цінність і містить важливі положення для подальшого розвитку системи права і системи законодавства в Україні, та практичного впровадження започаткованої судової реформи.

Зважаючи на викладене, вважаю, що дисертація на тему «Адміністративно-правові концептуальні засади створення та діяльності Вищого суду з питань інтелектуальної власності в Україні», яка підготовлена за спеціальністю 081 «Право», відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» № 40 від 12 січня 2017 р., Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» № 167 від 6 березня 2019 р., а її авторка – Курява Вікторія В'ячеславівна, заслуговує на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ

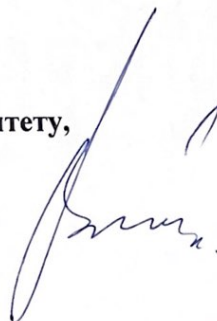
Професор кафедри права

та публічного адміністрування

Маріупольського державного університету,

доктор юридичних наук, професор

Вячеслав ВОЛК

*Особистий архів
Д. Волк
Вищий суд
Міністерства освіти і науки України
(Правові Гел)*

